

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

De sacramentis in genere - Cod. Ettenheim-Münster 258

[S.l.], [18. Jahrh.]

Quaestio 1ma

[urn:nbn:de:bsz:31-128459](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-128459)

Tractatus De Eucharistia.

Intra eucharistia, pro calis magna e pietatis actum
in qe apparet charitas dei in nobis, in illo e misericordia
et veritas obsequium sibi, iustitia et pax qd alibi sunt
eande in hoc tractatu Methodum qam antea ubi de
tribus in genere sequi iuvat. agemus itaqz imo de
nomimibz ac definitioe eucharistie. 2do de existentia
sua uosentia reali qis ubi in eucharistia. 3tio de
sufficitia sua de man et forma. 4to de eius effecti-
bus. eidem Methodo insillue iuvabit pariter ubi de
sacris eucharistie. uolentem itaqz tractatum
dividemus in idas libellos

Sectio ima De Sacramento Eucharistico

Quaestio ima De notionibus et Definitionibus Eucharistie

Caput imum De nominibus Eucharistie

Pro varietate rerum ac circumstantiarum, quae in cele-
bratione sacris sunt occurrunt, varia quoque leguntur ejus
nomina: alia videtur ab eorum per quam confi-
citur: alia à materia in qua perficitur: alia à re quam
continet: alia à tempore quo fuit instituta: alia
denique ab effectibus quos producit. Quae fine ad quem
destinatur.

Porro ex illis nominibus quaedam sunt in sacris litteris
distincte expressa, quaedam ex verbis ipsi deducta, plu-
rima sanctorum patrum pietas invenit, quod ecclesia usu-
sus consecravit, haec omnia summatim delineanda
immo ab actione per quam conficitur eucharistia
dicitur eulogia à gloria, voce EULOGIUM, benedictio, unde
eulogia est benedictio, dicitur eucharistia a voce euchariston
quod agere, unde eucharistia est gratiarum actio,
et inde vox eucharistia videtur potius ad hanc
actionem quam ad substantiam, ut hinc et ex usu communi
significat: haec voces passim reperuntur apud evan-
gelistas pro eo idiomate. eulogia vocantur à
sanctis ecclesiasticis illa consecrata eucharistia
partes, quae in communione communio et sanctatis
ad absentes episcopos et presbiteros per parochias
michi solim dabant. morem illum à Melchior de
summo pontifice inductum fuisse narrat in eius
vita Damasus est indigitat. Hancus apud Eusebium
C. 5. historia ecclesiastica c. 14. et Hieronymus in usque
lota ad decemimum, illum in oriente abrogavit synodus
Laodiceana... hinc, inquit can. 14, nullo modo causa eu-
logiarum tempore presbiteris ad alias parochias descendit
nari. eulogia videbantur etiam superflua et inutilia
oblatione pariter parisi, quod sanctos peculiariter benedictio
sanctificabat, explebisque sacris locis eucharistia in dispensatione
rebat, quod quilibet aliquid impediret ad hanc mensam accedere.

si poterant, et ad offerentes quos in huius communione nihil habet.
 eiusmodi eulogiam mentionem faciant. Ceterum
 alexandrinus, aut quisquis est auctor constitutionum
 gnostolicarum l. 7 c. 31. s. Dionysius l. 3, hierarchia
 con. laodiceam c. 29. con. adrebrase c. 9. ubi in hunc
 modum dicitur poterant eulogia illa, si illis habebant ad communio-
 nem: aliter negabatur qd si non ad poterat aditus
 ad eucharisticam si ob aliquod crimen interclusus erat,
 qdalis erat. Habetur enim, poenitentiales publici excommunicati
 -tati. ita expresse mandat theophilus alexandrinus c. 7.
 colligimus h. ex s. augustinus aliquam eulogiam
 oblativam concessit fuisse ita. Quid de peccatorum meritis
 et remissione c. 26... qd accipiat, inquit, qd in
 illi tibi tantum est et habetis qd in illi tibi qd
 alimur. verum qd pacifice intendat s. augustinus plane
 incertum est.

Eulogia illa si publice deferrebantur in publicis
 ecclesiis ministris, si privatim ab amicitia ad h. minus
 mittebantur.

Eucharistia nomen antiquum est in eulogia illa habet
 s. Ignatius epistola ad philadelphios. Irenaeus l. 7 c. 37
 et Iustinus apologia 1da c. 66.

Eucharistia nomen dicitur habere actio dum quia in eius in
 hunc modum dicitur. ita una ad corinthios. 11. qd as
 agere fecit et dixit. Sed cum ad qd desu-
 universi ab eo accepit officio referendas nihil hoc habet
 augustinus, oportet nihil.

à paco vocat eucharistia, ab ea paco dubio officio eulogist:
 in parte qd eucharistia dicit, et in ea consecratur eucharistia.
 eucharistia autem generatim significat officium publicum, litu-
 -gia etiam gandoq. dicit ministerium à eucharistia manifestare
 quod eodem paco multis aliis nominibus quodlibet eucha-
 ristia dicitur. Synaxis, anaphora, prophora,
 Economia, id est secretum actio, unio, seu collectio, ob-
 vatio, oblatio, agnominatio et cetera de qd oblige

Cardinalis Bonal: 1213. uerū albuginatum
A latinis dicitur missa, sacrificium, oblatio, comunio
fractio panis, collecta de q̄s lege eundem cardinalem
bona loco mox citato. commune uocabulum a uelut
ē missa, tū dicta ex eo quod ceterumini et presentales
effusis ante ^{feruente} ~~conspiciantur~~ eligibiles uerū foras a
diaconis exequi solebant. hinc ea pars missae cui in
terre illis permittitur dicta ē missa, missa uelut
missa presentium

De ea maia ex q̄a conficitur eucharistia.
Dicitur panis in d. uinib: 10. panis gen frangimus. A
Iohannis 6. panis gen ego dabo caro mea est et dicit
Dicitur panis calicis. a I. Augustino epist. 120. panis missae
eius ab eodem Credo contra Faustum. panis dominicus hinc
tate 29 in Joann. panis xpi hadden 6 to in Joannem
panis ad super hospitalitas sumone 105 panis gen dicitur
anus epist. 121. dicitur ab eulapia in officio dicitur ab panis
angelorum panis sanctus uita et dicitur panis salutis
perpetua in canonis canone missae; variatur uel
a iudicis rationes profert Langphangus c. 1. De hinc
eucharistia. . . q̄ ab, inquit, uocabatur panis, s̄ quia ex
pepe conficitur, s̄ quia influentibus oculis cum caro
ut panis uideat, s̄ quia in dicitur, uelut animis q̄d panis
quibus

Ab hoc nomine genus reuocatur aliq̄dem ut
spiritalis animatio, conuictio dicitur ob analogia
q̄m habet eucharistia cum conuictio dicitur.
Dicitur q̄ ab, inquit, uocabatur panis, s̄ quia ex
a Bedoens. hinc dicitur et sanguinis xpi uelut dicitur a
August. c. 3. de doctrina abiana et celebratis dicitur
sanguinis xpi

Ex hac radice inefabilis effluuit diuina hinc dignitas
q̄a factum ē, ut gemas motu olim apud Iudeos locus
templi dicitur et maxime uenerabilis dicitur hinc dicitur
sanctum, ita dicitur hinc eucharistia. q̄d quod abianos

Summa inter oia mysteria meretur venerationem
dicti spiritus sancti in hoc mysterio mysterio, per
fectio perfectionis, sanctus dei, alge etiam sancta
sanctum spiritum omni confirmatione.

hinc vulgo dicitur sanctus angelus sanctus spiritus, imo per
autonomiam suam gaudeat simpliciter et absolute
quasi nominis talia eius comparatione ad dignitates
sancti si accedunt. unde etiam internum plurali numero
dicitur mysteria, quia infinita prope in se mysteria
continet. Sed de his lege l. ambrosii c. 7. de Spiritu et
c. 5. c. 2. b.

quoniam et multa exordia et epistola accumulata. l. 1. p.
sic ipsum appellant sanctum et insolubile mysterium divina
admirabilia terribilia, vivifica ariana et agnoscenda.
Sine olim eucharistia designabatur per has etiam voces
nomine fidelis, quia solum solum fidelibus cuius agnoscitur
sancti veritas exponitur, iam verbis offerunt insolubant
divini concionatores cum ad plebem verba faciebant.

sub a tempore institutionis eucha
eucharistia dicitur pro coena dominica; sum quia esse in coena
fuit una instituta et celebrata eucharistia; sum quia e coena
marialis populi coena dei; sum quia accedentes ad hoc spiritum
et sanguinem dei reficiuntur; unde nota e aliquam eucha
ria computato fieri post coenam celebrandi. de quo lege l.
logothetorum epist. ad Januarium ep. ab anno 1118. provellet in

eucha upus de illa ante oem cibum e preparatis suscipienda.
novatores hac voce coena abutuntur, et theolog. quidam sicut
si existiment ab illa voce e abstinenda; verum ex eo quo ordo
locis luminis abutenti hanc dicitur a idcirco removerunt, prophanam
cum sint in usu eucha et in sola rebus traditione perpetua.
dicitur popula, sum quia alius tempore populi eucharistiam
instituit; sum quia continet spiritum qui e gaudia nostrum in
ad corinth. 5.

Dicitur novi testamenti spiritum per excellentiam, quo quolibet desum
ta e ex verbis ali. lucia 22. v. 20. habemus testamenti. de e nota

inhibere de populo qd mortuus ea profumata vo.
Cordale bona sua hereditas reliquit. Ius enim noni:
Lucus & suum eam hunc suo notis in eucharistia legavit.
glo & loco in hunc hunc eucharistia

De mensa dei imo conuicti in p[ro]p[ri]o mensa dei: et est, quia
atque mensa accumbens cum discipulis hinc. Ius instituit
quod dicitur mensam hanc in eucharistia eucharistia,
quam q[ui]n appellat prophetam seu p[ro]p[ri]o; in q[ui]n angit
p[ro]p[ri]o in hunc ad e[ti]mologum p[ro]p[ri]o seu rituale hunc
pagina p[ro]p[ri]o 106... Ius dona imo molendo p[ro]p[ri]o, et
p[ro]p[ri]o in altari conuicta deponunt. alia vocat
p[ro]p[ri]o seu mensam de p[ro]p[ri]o, in q[ui]n p[ro]p[ri]o
dona deponunt et conuictur.

Sicut etiam hinc altari ita angit hunc et alii p[ro]p[ri]o:
p[ro]p[ri]o; quia n[on] in altari conuictur et offertur in
p[ro]p[ri]o

hinc igitur novales illo p[ro]p[ri]o loco. imo ad conuictio
abundantur dum conuictur p[ro]p[ri]o & altari de mensa
usos fuisse; per mensam enim altari intelligit p[ro]p[ri]o
in hunc conuictur. p[ro]p[ri]o. p[ro]p[ri]o... per mensam altari
ob hunc & intelligens. et certe ille p[ro]p[ri]o conuictus
agil' in hunc p[ro]p[ri]o de imolatio, imolatio a p[ro]p[ri]o
olebat per in altari. p[ro]p[ri]o vocal eo loco p[ro]p[ri]o
mensam dei imo mensa demoniorum de cura & idolebas
altari usos fuisse.

dala fuit olim agape. seu dilectio. agape vero erant
convivia fratrum ecclesiasticorum conventus q[ui]n fratres
et per illa conuictur in hunc p[ro]p[ri]o dilectio mutua.
Ideo eo n[on] vocabatur eucharistia, quia e[st] fuit hunc
dei q[ui]n nos dilectio angit, et multus hunc fratrum in hunc
p[ro]p[ri]o eucharistia hunc: agape illa p[ro]p[ri]o ad
p[ro]p[ri]o hunc fuerunt in conuictur: Ca[th]olico conuictur.

De a p[ro]p[ri]o eucharistia dicit
genesis id e[st] collectio congregatio, abundans, hunc quia simul
conuictur et in unum congregari solebat ab hunc mensa dei

participare fecerit, tum maxime quia per illam participationem
 fideles cum eis unum esse fructum eiusdem quo membra comuni-
 tatis vinculo tenet colligebant: quoniam, inquit, quod dicitur
 in ad corinth. c. 10 v. 17 unum panis hunc & unum calicem omnes
 de eodem de uno pane participamus, eodem calice quod latinos
 panem communis: unde circa ea communicationis quae etiam illa communio
 quae ab antiquis dicebantur recomunicatio.
 Quibus generaliter communio species, eucharistica, laica, et peregrina.
 Communio eucharistica ea dicitur, quae clericis et clericis, membris
 propriae est, laica quae laicis et peregrina quae utriusque est, ut
 clericis clericis in absentibus episcopi sui litteras commendaticias
 colligant intra se iudicium circa communionem laicam quae pariter
 solent clericis legi: probabile est illorum nihil aliud fuisse
 quam eos ab eo clericali munere quo fungebantur recipere
 solentibus ab eis ad sui honoris ac ministerii gradum debent
 saltem ad laicam habere legem conditam fuisse deceptorum ad con-
 itos in episcopos et clericos, ad utrumque laicos laicis con-
 ventibus presbiteris interfuisset, atque eucharistiam perbia-
 mus factis et ea ipsa ratione, se solentibus laici. de illa deni-
 que contra ad laicam communionem dejectione legit S. Cyrillus
 epist. 82 et 83: differentia est inter modum quo clericis et laicis
 ad laicam missam admittuntur in eo consistebat quod
 clericis intra sacra cancellas et septa altaris sacro mun-
 do participare fiebat: ut colligitur ex concilio antiocheno
 4. c. 19, et oratio induci debent intra septa ubi purpure
 et habitus con: praesertim quod in epistola quae laici vero in locis
 separatis et extra cancellas et sine specialis ornatum ad idem
 tantum accedebant. lege quoniam in notis ad missam et.

Calixtiani pagina 131

De illa tantum fidelium, tum quia solis fidelibus dispensabatur,
 tum quia diligentia cavebant veteres, ne dum tantum huius
 fidem exproberent alii quam fideles adessent. ita Augustinus
 multis in locis.

De illa fractio panis, tum quia ab eis cum eucharistia in spi-
 ritu panem septa et dignis distribuit, tum quia quod dicitur
 actone c. 20 v. 12. dicitur perfrangere in communitate fractio,

Sum denique quia ex variis eucharistia figuris in Leve dicitur
agnoscat pro profectis reali dicitur xbi: hinc apte figuramus
in eorum ipse ad bitu... Inter, inquit, interest inter panes
provis et xbi, quatum inter umbram et g, inter ima
regionem et veritatem, inter exemplaria fabricorum et
ipsa qd per exemplaria figurabant.

Ubi ergo imo Eucharistia figurata fuit per oblatione chelch:
Fecit, qd genis C. 17 v. 8 legitur oblatione panum et vino
cum est sacra dei altissimi. ita postea d. patres
systemus ambrosio Hieronimus et alii.

2do per panes provis, qd sum ab totis mundis d. panib:
fideles eorum salutem et legitur C. 1 regu c. 21. Ita
patres d. patres Hieronimus, Gildus ferofoli, miltanus
Catholici p. d. d.

3to per panes primitivum de qd Levit. 23 v. 10 ad qd
alludens s. Hieronimus C. 4 c. 32 eucharistiam vocat panem
primitivum in novo testamento.

4to per panem subinvenium, gem elias C. 3 regu C. 19
v. 8 manducavit et in curis solitudine ambulavit
per quadraginta dies et septem ad montem dei horebd ab usque
e panis vivus e velle delectus sub curis nocte tunc,
caliditate afflictiois igne quibus, in curis solitudine ad
montem dei dei ad collesera patrum reverentes.

5to per sanguinem exactionis, qd in lege Moysaica erat
cum maxime Solemne, in qd molabantur duo arietes
in holocaustum; vitulo quo peccato sacerdotis, et hircus
pro peccato populi, ut constat ex capite 10 Levitici hoc ostendit
Sextilianus C. 1 contra Judaeos c. 8. Augustinus C. de civitate
dei capite 13 et s. Leo Ser. 8 de passione dei.

6to per sanguinem testamenti; de qd agit exod. 24 v. 8
unde in eucharistia instituenta dicitur usque inde fere
verbis qd Moyses in dedicatione vetus testamenti et
sua legem tunc profuit iudex fere verbis qd profuit
erat Moyses, hinc applicatio vel tabulianus C. 4 contra
Iudeos c. 4

Imo per lignum vite, quod plantaverat deus in paradiso
propter firmamentum immutabilitatis
Imo per manna quod deditur ebraeis in deserto: tanta est simi-
lilitudo manna inter et eucharistiam, ut si usque admodum
istud huiusmodi cum se figuram fuisse, sicut intelligere
quisque potest: attendat libet et originem mannae eiusque
substantiam. hanc figuram apostolus ino ad corinthios
inter alios haec: Christophorus in epl. 6: S. Joannis et
S. Ambrosius C. 5 de inlib. 11.

Imo per agnum paschalem, de quo ore fuit ius S. pp.:
pono in ritu agni paschalis huius erant maxime obsequia.
Imo agnus iherosol. Eo sanguis eius quo hinc hinc per
luminaria ostium. Hic patris extremus ergo manducari
debat hi hinc arte designantur hinc per paschalem
ebrietatem in solo altaris namque imo agnus ille significabat
etiam in solo altaris sed etiam ut cibum, quia agnus
ilium in solo immolari, sed etiam comedi necesse erat.
Imo sanguis ille agni significabat effectum ad compli-
entiam ubi applicata per istud in bono, quo saltem a deo
sancte angelo et divissima virtute peccati libet
olim hinc a iure levitibus et pharisaeis, liberorum.
Hic denique patris extremus optime representat mentem
huius in bono, alge idcirco: Thomas docet agnum paschalem
omnem perfectissimam fuisse eucharistiae figuram.
Rege est quod dicant aduersarii ac novatores figuras
has impletas fuisse in passioe xpi: namque sicut
unum et idem mysterium pluribus figuris et adumbrari,
ita quae nihil velat, quovis una et eadem figura
ad plura mysteria non diversas consideraciones revelatur.
Imo quod ois testamenti condiciones consistant in eandem
nullo in eandem. imo est qui testari vivere debet esse ad
obsequium testamentum. Imo ut ius est deo. Hic aliqua
promittit et eligunt ac nominantur personas eximiae
sola. Hic testatur adhibet ac diffinitur affirmat et concedere

testamentum quod ea egregie conveniunt ad eucharistiam
 instituenti in in cruce patenti.
 Invenio igitur Lutherus l. de abroganda missa iudeis
 in enumerandis et exponendis variis figuris, quibus in veteri
 lege adumbrata sunt eucharistia, diligentia atque pietatem
 theologorum populum doctoris angelici geom. Triguis laus.
 et Thomaeus de variis figuris quibus adhibet in officio
 eius ubi a summo pontifice Urbano 4. anno 1267 appro-
 bato

Capitulum
 De Definitione eucharistiae

Eucharistia est habitus definitus solumque sanguinis et
 aliter presentis sub speciebus panis et vini ad spiritalem
 fidelium amantiam a deo ipso institutum per modum
 alius permanentis.

Primo dicitur habitus, quia habet esse et quae dicitur habet characterem.
 uno est eodem habitus; est eucharistia dupliciter considerari
 si in fieri, et in facto esse, id est si ante et post con-
 secrationem. in primo statu est ea panis et vinum ac proinde habet
 speciem sensibilem, in secundo, de quo sub speciebus panis et vini
 realiter habitans constat. ac proinde habet etiam speciem sen-
 sibilem prout apparentiam sub speciebus panis et vini.

Deo ad institutionem devenit et permanente. in eodem concilio. j.
 ... ego accipit a deo. quoniam deus Jesus, in qua nocte
 tradebatur, accipit panem et gratias agens fregit et dixit,
 accipite et manducate hoc est corpus meum. ex institutione divina,
 ... hoc facite in meam commemorationem in institutione prima;

... res.
 Et sic habet auctorem quod nominis est Joann. 6. huius man-
 ducavit et hoc panem vivet in eternum.

Pro habet perceptum quod iubet Christus ut usque hunc a fidelibus
 ... ibidem. nisi manducaveritis eandem carnem filii hominis et biberitis
 id est in bibebitis eius sanguinem non habebitis vitam in vobis.

